

Penakwa ka Paul Tubona Mu Corinth-witu Tunaka'oedyukudu-matoo

---

1 ¹Ka Paul-makoo, Te Naa tunetutzeana, Te Pabe'e yadooawabe, yise Timothy punno'o Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukudu, ka Te Naa-wi tunaka'oedyukudu ka Corinth mee naneadu-wi nonobe-ga'yoo, yise no'oko mu tunaka'oedyukudu ka teepu Achaia mee nanaeadu-matoo tubo'o tuwow.

²Numme mu nanesootuhikute soo Te Naa ka Te Pabe'e-no mu sootuhina mu magwetzoikwu.

³Numme ka Te Pabe'e Naa-matoo nanesootuha'e, oosoo ka tutuha te soobedyana te sootuhikwu. Soo Te Naa te sootuha'e tooe hannano'o tooe ka suda hemma manise. ⁴Saa'a tamme punno'o mu numu netummatzikwu ka umu suda manese. Tamme mooasoo nasootuhipu, tamme yise kumma'akoosoo mesoo netummatzi. ⁵Tooe mu numu suda te matuguse sapa, ka Te Pabe'e-wi oosapa tunaka'oedyukuna, ka Te Naa tamme sootuha'e, soo Te Pabe'e punno'o te sootuha'e, tamme ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukuna. Tamme ka kumma'akoosoo numu mesoo netummatzi. ⁶Numme ka suda numme tu matugu sapa numme mumme netummatzi, mu yise oosapa tunaka'oedyukute tooe suda mumme tumatuku sapa. ⁷Numme oosapa mu tunaka'oedyukudu soobedya, numme ka oo sopedakwatoona soo Te Naa mu netummatzikwu numme tu yugwe-wa'nesoo tooe suda mu namanatzaya, numme-wa'nesoo.

⁸Mu sakwa oo sopedakwatooo soo hee numme-baatu suda mani numme ka teepu Asia mee naneadu-kwi'yoona. Numme meeoo sokwama nummega nagoekwu mee'e. ⁹Numme oo sopedakwatooo nummega sumuna uga nagoekwu. Numme yise ka Te Naa-ma tubetse nasoonatzi gi nummesoo mane-ma namagwetzo. Soo Te Naa puu ka te ya'e-kwikoo te mesoo mayodakwu, ka meeoo te soobedyana numme oo-ma suu'mu nasoonatzi. ¹⁰Pana soo Te Naa ne magwetzoino'o. Numme oo-ma suu'mu nasoonatza'e, ne magwetzoikwudu. ¹¹Mu yise besakoo ne tummatza'epu-ga'yoo ka ne nanesootuhiku'yina. O'no yise ewa'yoo oo nesootuhikwu tamme-koobatoo oosoo ka mu nanesootuhina nanekwegeana.

¹²Numme oo sopedakwatoos ka kaaheno ka Te Naa besa podo besa meana. Numme besa kaaheno mu matugu no'oko numu tuwazoo, soo Te Naa ka ne sootuhise numme mu soobedyana.

¹³⁻¹⁴No'oko eka mu-matu ne tubona mu a mesoo nakasopedakwadoo. Mooasoo mu ma-matu nakasopedakwadoona. Nu no'oko maka mu nakasopedakwadoona besa sobedyana. O'no yise mu ka Te Naa nesootuhikwu numme-koobatoos, ka Te Pabe'e yaa teepu-koobatoosoo kodyu petuse.

¹⁵⁻¹⁶Mooasoo nu ka mooe'ugasoo mu-matu tubose ka mu-baa nobengekwu mee too'e soonammese, nu yise gi oo-toogoo mane, numme oosapa gi ka Macedonia-wi mo'o. Tamme saa'a ka nanatabogase, besa nanamatoos sokwamakwu. Tamme uga nanano nanesootuhikwu. ¹⁷Nu gi waha-tamme tusooyugwena, meeoo mu tuukwe nu saa'a kemmadoo mee. Nu gi meeoo sukwe unakwe yise gi oo maneyakwe ka mu gi tunaka'oedyukudu-kwa'ne. Soo Te Naa e sopedakwatoos. ¹⁸⁻²¹Soo Te Pabe'e puu gi ooonne'yoo, oosapa tu unne-kwa'nesoo maneyakwe. Soo Te Naa puu te sootuhi ka Te Pabe'e-koobatoos tu unne-kwa'nesoo, ooonne'yooona tamme oo-matoos nanesootuha'e. Tamme oo nesootuha'e ka Te Pabe'e-koobatoos. Soo Te Naa puusoo nakwi tunaka'oedyuku te matabuena, mu numu ne tuukwe tuunguna ka Te Pabe'e-witu.

Nu Paul, Timothy yise Silas oowetuoo mu tuukwekwu. ²²Soo Te Naa Tu Besa Pooha-matu-ma te sootuhi, tamme yise oo sopedakwatoos oosoo tu unne-kwa'nesoo manese te magwetzoikwu.

²³Nu oosapa gi mu-baa numme, nu ka mu-baa'yoona nu uga mu nesagwikukwu. Oosoo Te Naa e sopedakwatoos nu ka oosapa besa mu nanesootuhikuna. ²⁴Gi numme mu ooonnakwa besa'yoo mee nasoo'yugwena, numme mu soonoyugwepunnena. Numme mu netummatzina mu besa sokwamakwu ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukuna.

2 ¹Ooonne'yoona nu gi mu-baa nobengegena, nu gi mu soonesagwikute. ²Nu gi besa soonamme ka mu nesagwikuna. Mu sakwa uga besa manemona besa nanesootuhina nu mu-matoos besa soonamme. ³Nu mu-matoos tubopu, o'no nu ka mu-baa petugase gi suda soonammekwu ka mu-matu tuma'emukwa. Mu sakwa besa e masoonamme. Nu oo sopedakwatoos, nu ka besa soonammena mu punno'o besa sokwamakwu. ⁴Nu suda soonamme ka mu tuma'emukwadu nakase, nu yise mu-matu tubo. Nu ka besa mu soobedyana mu sootummatzina, nu gi suda mu sokwamana petzape.

⁵Soo nana tuma'emukwadu gi nuka suu'mu suda masoonammekute, no'oko suda te masokwamakute tuwazoo. ⁶Nagutza wuna'me natsasoopedyapunne oosoo ka tuma'emukwase. Meno'o yise oosoo suda oo soonammekuse oo nemakodyuka ka suda tu manepu. ⁷Mu sakwa yise oo tuma'emukwapu soomu'wuse, oo nanesootuhiku. O'no yise oosoo saa'a gi suda soonammena, gi

nasootokedooa. ⁸Mu sakwa yise tubetse besa oo matugu. ⁹Mooe'ugasoo nu mu-matoo tubose nu meeoo soonammena howga mu e tunetamma-kwa'nesoo oo-toogoo manakwe. Mu yise e nakabetseapu-ga'yoo. ¹⁰Meno'o mu ka nana tuma'emukwana soomu'wuna nu punno'o mu-no moosoo oo soomu'wupu. Nu ka oo manepu soomu'wuna, nuka Te Pabe'e tunetamma-wa'nesoo mane. ¹¹Soo Suta'yoo ka tuma'emukwadu kadoo'oo mayugweku-wa'ne tabu'a tamme oo sopedakwato. Soo Suta'yoo no'oko kadoo'oo te mayugwekwu mee tusooyugwe.

¹²Nu oosapa meadabena ka Troas mee naneadu-kwi petuga nu oosapa gi mu-baa nobengega'a. Onona nu ka mu numu tuukwe ka Te Pabe'e-witu. Soo Te Naa tookwa moosoo ewow numu sootuhipuna umu yise e nakowyapunne. ¹³Pana nu yise meeoo soonamme nu sakwa gi besa ka umu-baa'yoona ka e pua'a Titus gi onoko, oonow ka mee nu soonammena. Nu yise sake-wi mangedka ka teepu Macedonia mee naneadu-kwitoo, nu ka Titus watehooka.

¹⁴Numme ka Te Naa nesootuha'e oosoo ka oosapa ne moohena, numme yise ka sutakoo matsoekute. Soo Te Naa meeoo ne netamma, numme yise manatooe ka Te Pabe'e-witu wahammo'o. Mu numu yise oo sopedakwadookwu ka Te Pabe'e besa'yoona. ¹⁵⁻¹⁶Mu numu tunaka'oedyukukwudu oo sopedakwato so Te Pabe'e besa'yoona te magwetzoikwu. Mu numu gi oo soonaka'oedyukuna ka ya'eyina gi ka Te Pabe'e-baa petugakwu ka gi gwetzoibu-ma pumme tu sootuha'e. ¹⁷Tooe numme gi maawa'ne'yoopana Te Pabe'e-witu wahammo'o. Soo Te Naa meeoo ne netamma, "Mu numu tuukwe ka Mu Pabe'e-witu." Numme toge-kwitu ka Te Naa-witu wahakwu ka Te Pabe'e pooha tooha-kwi. Pana numme mu numu tuukwe'e Te Pabe'e-witu gi oe natumunagakupana.

3 ¹Mu moosoo ne numu sopedakwato numme ka Te Naa yadooakumo'o, yisetoo gi hemma hayoosoo mu tuukwe-wa'ne'yoo. Numme gi tubope mu mapoonnekute mu moosoo ne manena sopedakwato. Gi yise numme tubope mu-makoo soogwa'e ka ne manepunnena wahadu. Mu moosoo ne besa'yoona sopedakwato. ²⁻³Mu, muusoo mu numu tzapoonnekute mu natunedyoopu. No'yoona mu numu oo sopedakwato mu ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukute ka oetu numme mu tuukwese. Mu ka natubodu-kwa'ne'yoosoo ka mu numu numme-witu tuukwena. Mu oo tzapoonne soo Te Naa tu Besa Pooha-ma mumme sootuhi. Meno'o yise mu numu ne sopedakwato numme ka Te Pabe'e yadooawabe.

⁴Numme oo sopedakwato, numme ka tunaka'oedyukuna. Soo Te Naa ne sopedakwato so Te Pabe'e yoo ne matabuepu. ⁵Numme gi nummesoo besa namadabu'e, soo Te Naasoo ne matabue, numme yise besa maneke. ⁶Soo Te Naa meeoo ne netamma, "Mu numu tuukwe'e ka e Besa Pooha-witu Te Pabe'e yise te magwetzo." Soo ne mooa tumayohope ka tsetektadyadu tupe-matoo nanabo'o. Pana numme ka ne nanamooatupu tumayohope tamme magwetzoиду tooe nagen a umu gi ne magwetzoina, numme tua'e. Soo Te Naa pudu unnena meeoo meno'o numme ka mu numu meeoo netamma oo Besa Pooha atasoo te yugwekwu. Tamme yise oosapa gwetzoikwu.

⁷O'nosoo ka Te Naa yadooawabe Moses mee naneadu ka te mooa tumayohope nagease, soo Moses koba pooha kootabedooa-wa'ne tabu'a, mu Jew numu gi oo koba poonne-wa'ne'yoo. Pana oosoo poohabe obeda kadoo manekapu. ⁸Meno'o tamme oosapa ka Te Naa Besa Pooha-tooha. ⁹Soo o'nosoo na'unnedu ka te tumayohope-witu naduya pana gi atasoo te yugwe, te sukwe ko'e. Soo pudu na'unnedu unu natzoo'e. Oosoo unnepu meeoo te tuukwe'e Te Naa Besa Pooha atasoo te yugwe tamme besa manekwu. ¹⁰⁻¹¹Soo o'nosoo te manena, te nagemona, unu ugasoo natzooe pana meno'o gi natzoo'e-ga'yoo oosoo mobegwa-ga'yoo, soo pudu na'unnedu ka unu natzooena oosapa gi mobegwa-ga'yoo.

¹²Numme gi nasookwa'e ka Te Pabe'e-witu ne wahakwuna oo sopedakwadoona, numme ka Te Naa Besa Pooha unnena wahamo'o. Esoo Pooha oosapa numme-no gi moobegwaga. ¹³Gi ka unnepu ka Moses ne nanamooatupu tuukwe-kwa'ne. Soo Moses unnepu moobegwa-ga'yoo. ¹⁴⁻¹⁶Susumudu mu Jew numu yise gi ka Te Pabe'e soonaka'oedyukute, tooe meno'o pana ka Moses tubona nane'a mu Jew numu gi ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukute. Mu Jew numu Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukudu suu'mu oo nakasopedakwatoo ka Moses tubona.

¹⁷Soo Te Pabe'e ooka te nakasopedakwadoona te sootuhina tamme yise ka Te Naa-wi tunaka'oedyukukwu. Meno'o tamme gi ka Te Naa-ma suina, gi too oo-ma nasookwa'e, tamme ka Te Naa nakasopedakwadoona. ¹⁸Soo Te Naa ka tu Besa Pooha-ma atasoo te yugwewunu unusoo nawa'nesoo te yugwe.

4 ¹Soo Te Naa puusoo meeoo ne netamma mu numu tuukwe ka Te Pabe'e-witu, numme gi nasootokedu, numme ka numme tu sootuha'e. ²Numme togesapa tuukwena, ka Te Naa besa podo meadape. Numme ka nanasuda namanedu po ma'wukese, numme gi numu nemooagana ka Te Naa unnena kaaheno wahammo'o. Mu ne sopedakwadoo numme kaaheno'yoo, Te Naa punno'o ne sopedakwatoo. ³Umu numu gi Te Pabe'e nakasopedakwadoo ka sutakoo nakabetse'a. ⁴Oosoo Suta'yoo mu tza'emukwana, umu gi ka Te Pabe'e Besa Pooha nakasopedakwadoo. Umu gi oo nakasopedakwadoo soo Te Pabe'e ka Te Naa-wa'ne'yoosoo. ⁵Numme ka Te Pabe'e-witu suu'mu, numu tunedyoo'e gi numme nummesoo tusooyugwena. Ka Te Pabe'e numme nakabetse'a, ka mu tummatzina. ⁶Meno'o numme oo nakasopedakwadoo ka Te Pabe'e tamme-koobato manepu, yise how unu pooha-gana tubetse besa'yoo. Tamme uga togabu-wi. Soo Te Pabe'e yise tamme-baa petuse, tamme tabua-kwitoo kua. Soo Te Naa ka teepu pudu matabuese, meeoo unakwe, "Soo taba sakwa ka togabu kootabuakupunne."

⁷Numme ka Te Naa besa unnena sopedakwadoona nasootuhipu, pana numme togesoo sukwe numu, gi nummesoo pooha-gana mu numu yise oo sopedakwadookwu numme ka Te Naa pooha-toohakwi gi nummetusoo.

⁸Tooe hano tooe numme suda namatugupu, gi numme oo namatzoekute, gi too nasootooke. ⁹Numme tu netumoo'oose sapa, numme gi numme suu'mu

soo Te Naa oosapa numme-no, tooe numme tu kusegea'a sapa, gi kadoo namayugwe. ¹⁰⁻¹¹Tooe numme ka Te Pabe'e-koobatoonabatsakwuse oosapana namabetseapunne. Soo Te Pabe'e pooha numme-ma natzapoonnekwu. Numme tookoo-ga'yoo mesoonabatsadu, pana soo Te Pabe'e ne magwetzoa'e. ¹²Pana numme ka oo-koobatoonabatzase, mu nasootuhina, namagwetzoikwu.

¹³Meeoonabotugu, "Nu ka Te Pabe'e-witu meeoo unakwe, nu ka oonaka'oedyukuna." Numme punno'o ooonne'yoosoo. ¹⁴Numme oonaka'oedyukute soo Te Naa te ya'e-kwikoo te mayodakwu, oosoo ka Te Pabe'e ooyugwese. Tamme yise oosapa oo-baayookwu. ¹⁵No'yoona soosuta'yoo uga numme-tamme kemmadu nanematzagakwunipu. Ewa'yoosoo yise numu oonaka'oedyukuna namagwetzoikwu, soo Te Naa yise umu-koobatoonanesookwugikwu.

¹⁶Ooonne'yoona numme yise gi nasootooke. Ne tookoo kadoo'oonamayugwese sapa, ne soonammena pudutupusoonamadabuemenasoononotsa tabeno. ¹⁷Soo yaa teepu-kooba'yoona mu numu ne netumoo'oonao'no yise numme ka Te Naa-baa'yoona oosapano'yoona hee numme-tamme besa'yookwu. ¹⁸Numme yise oosooma'yu ne nasootuhipe ka Te Naa-baa'yoona, pana numme yise ka sutakoo uga numme-tamme kemmadu soomu'wa. Soo meno'o hee yaa teepu-kooba gi haa'notosoo meadu, mobegwa-ga'yoo saa'a ne nasootuhipe Te Naa-baa gi mobegwa-gakoo.

5 ¹Soo te tookoo yaa teepu-kooba'yoonasoo mobegwa-gakwu. Umuoo kadoo namayugwese, tamme kumma'akoosoo pudutupu natoookoo-makakwu. Te Naa tamme matabuekuna oosapana magwetzoinummekwudu. ²Meno'o tamme yaa teepu-koobasoo te tookoo-wizoo, tooe tamme ka te pa'anakwatoo te meakwuna soogwipana. ³Tamme yise gi a moogooa suu'mu, gi tsoapa-wa'ne'yoo, tamme tubetse tookoo-gakwu tooe ka saa'a ya'ese sapa. ⁴Tamme ka yaano nanatutuha manemodu gi besa sokwama ka tammesoo tookoo-wi'yoona, pana tamme gi tsoapa-wa'ne sokwama. Tamme ka te pooha tookoo soogwa'e, o'no tamme oosapa gwetzoimokwu. ⁵Soo Te Naa te mapudutupudookwu, o'no tamme gwetzoikwusoo, oosoo yise ka Tu Besa Pooha-matu-ma te sootuhise, o'no tamme oo sopedakwatoo soo Te Naa te magwetzoikwu.

⁶⁻⁷Tamme ka te tunaka'oedyukuna nakabetsea, gi ka yaa teepu-kooba'yoona hemma te poonnena. Tamme ka tunakabetseana oosapa besa sokwamakwu tamme oo sopedakwadoo tamme togesoo yaa teepu-kooba'yoona tamme gi Te Naa-baa. ⁸Tamme ka te tookoo tubetse soomawuna'e, o'no tamme ka Te Naa-baa'yookwu. ⁹Tamme oosapa ka Te Naa te nakabetseakwuna petzape ka yaa teepu-kooba'yoona tooetoo Te Naa-baa'yoona. ¹⁰O saa'a tamme ka Te Naa-baa petugakwu, soo Te Pabe'e no'oko ka yaa teepu-kooba'yoona te manepu-makoo te nemadabuekwu. Tamme-matoosoo kodyukwu tamme ka besa tumatuguna tooetoo suda tumatuguna. Tamme ka besa tumatuguna besa nasootuhikwu. Tamme ka suda tumatuguna gi nasootuhikwu.

¹¹Numme ka Te Pabe'e nakabetseanona, numme mu numu tuukwe'e Te Pabe'e-witu, umu yise oo nakasopedakwadookwu, o'no umu sumuna

tunaka'oedyukukwu. Soo Te Naa moosoo ne sopedakwadoo, nu yise mumme ne nakasopedakwadookwuna petzape tuwazoo. ¹²Numme gi nummesoo nanesookwugina petukute, pana mu tuukwena nummesoo nakwitu, o'no mu gi numme-ma nasookwikwu ka mu numu numme nekwohone petuse. Umu ne wohonedu ooonne'yoo ka numu tabua-makoo meadu, gi ka oo tumatugu-makoo. ¹³Too'e numme ka gi sokwamadu-kwa'ne manakwe mee numme tu netamma sapa, numme ka Te Naa-koobatoosoo manakwe. Numme ka besa tusoyugwena, numme tooe hownnekoo tooe mu tummatzikwu. ¹⁴No'yoona ne manena ka Te Pabe'e-koobatoosoo, soo Te Pabe'e ka besa te soobedyana tamme-koobatoosoo nabatsa. ¹⁵Soo Te Pabe'e no'oko tamme-koobatoosoo nabatsa meno'o yise tamme ka sutakoo te nagenasoo mesoo tzadyooikute. Meno'o umu ka Te Pabe'e mesoo nakabetsa'ka ka puu-koobatoosoo nabatsase, ka tu ya'ekwikoo oo namayodase.

¹⁶Meno'o tamme gi tooe hayoo tooe oo sooyugwe-wa'ne'yoo ka mu gi tunaka'oedyukudu numu-wa'ne. Tamme o'nosoo uga ka Te Pabe'e meeoosoo soobedyayakwe, pana meno'o tamme gi. ¹⁷Tamme ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyuku manekwuse, tamme pudutupu maneke, pudu namadabuepu-wa'ne. Tamme gi ka o'nosoo te tusooyugwe-wa'ne tusooyugwe, besasoo tusooyugwe. ¹⁸Soo Te Naa atasoo te yugwekese tu pupua'amu te mayugweke, soo Te Pabe'e ka tamme-koobatoosoo nabatsase. ¹⁹Soo Te Naa numu tuma'emukwana soomu'wu, meeoosoo ne netammana, "Mu sakwa mu numu ewetuoo tuukwe." ²⁰Numme yise ka Te Naa yadooawabe manepunne, mu numu tuukwedu ka Te Naa umu sootuhipu. Numme meeoosoo, "Mu sakwa ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyuku, ²¹o'no soo Te Pabe'e puu gi tuma'emukwadu, tamme-koobatoosoo nabatsa tuma'emukwadu-kwa'ne, o'no soo Te Naa besa te mesoo matabuekwu."

6 ¹Numme meeoosoo mu netamma, "Mu ka gisoo besa tunaka'oedyukudu, gi oo ooowemota nakwumunapana, ka saa'a soo Te Naa mu sootuhi petukwu." ²Meeoosoo Te Naa unnepu nabotugu, "Nu ka mu nanetzagwa'ena nakase mu sootuhikwu, o'no nu mu magwetzoikwu."

Yise meno'o soo Te Naa mu namagwetzoikwuna petzape.

³Numme oosapa besa manakwe ka mu numu tunaka'oedyukuna gi tzadyooikudu, oosapa besa unakwe tuwazoo. Numme oosapa besa manakwe mu numu numme gi nesootzema-koobatoosoo-wa'ne, numme ka Te Naa yadooawabena. ⁴Mu numu ne sopedakwatoosoo numme ka Te Naa yadooawabena, tuwazoo numme oosapa oo-no wunu tooe hemma nanasuda numme-tamme manekese sapa ka Te Pabe'e-koobatoosoo. ⁵Numme nuupagedayina, nakwutuma numme tuwazoo, gi maneyakwe ka ewa hemma howyugwena, yise tooe natseagoena, yise gi besa utuiyina. ⁶⁻⁷Mu numu ne poonne, numme besa tumatugupu. Numme ka Te Pabe'e nakabetseadu, gi etzaga sutagonno, besa numu oosapa matugudu, numme ka Te Naa Besa Pooha-tooha'yoona, no'oko mu numu numme besa soobedyana. Numme oosapa kaaheno ka Te Naa besa unnepu mu numu tuukwe ka Te Naa Besa Pooha-

tooha'yoona, oosapa kaaheno ka Te Naa besa podo meadape. ⁸Oosoo gi hownne'yoo tooe mu numu hayoo unakwe sapa, umu ka ne nesootuhina, toetoo ne nesootzimana, ka mu numu meeoo numme mu netamma numme kaaheno'yoo toetoo mu nemooagadu, ⁹ka gi ne sopedakwatoos mee mu unakwe sapa tooe no'oko numu numme sopedakwatoos. Numme oosapa too'e nabatsayakwe pana numme togesoo momo'o. ¹⁰Numme-tamme ewasoo suda maneyakwe oonne'yoopana numme oosapa besa nesokwama. Tooe numme tutuha manemo pana ewa'yoo mu numu nasootuhiyakwe. Tooe numme gi hee-ga-kwa'ne tabuapana meno'o numme no'oko nasootuhipe hee-ga'yoo.

¹¹E nanumu, numme no'oko hemma kaaheno mu tuukwekwu. ¹²Numme unu mu soobedyana, gi hemma mu-makoo tsitugu, pana mu gi oo neheesoobedya. ¹³Mu sakwa ne soobedya. Nu puu mu soobedya mu doodooamu-ga-kwa'nesoo.

¹⁴Tamme sakwa mu gi tunaka'oedyukudu-ma tzabepana: gi umu-matu nodukwadoopana, gi umu-matu besa pupua'amu-gapana. Tamme ka Te Naa besa podo meadu, umuoo suta'yoo kumma'akoosoo po-ga'yoo gi tamme umu-no mea-wa'ne'yoo. ¹⁵Soo Te Pabe'e ka sutakoo moohedu woho-ga'yoo. Soo suta'yoo gi ka Te Pabe'e nanetupua'a-wa'ne'yoo. Tamme ka mu gi tunaka'oedyukudu-wa'ne gi tusooyugwe-wa'ne'yoo. Tamme sakwa yise gi umu-no'yoopana.

¹⁶Tamme Te Naa doodooamu-matu. Soo Te Naa oosapa tamme-no'yookwu. Tamme gi tooe hemmatoo tooe nanesootuhi-wa'ne'yoo. Oosoo meeoo nabotugu tamme Te Naa doodooamu-matu mee'e. Soo Te Naa meeoo,

“Nu mu-baa nobe-ga'yoo. Nu Mu Naa manepunne, umu yise nuga doodooamu mee nu mu natubangakwu.”

¹⁷Meeoo tuwazoo unakwe,

“Mu sakwa gi mu gi tunaka'oedyukudu-baa'yoopana, mu sakwa gi ka suda namanedu tsitugupana. Mu ka suda namanedu ma'wukese, ¹⁸nu e dooamu mu mayugwekwu.”

7 ¹E besa nanumu, tamme sakwa gi totsabu manekese, ka suda namanedu soomu'wake. Tamme sakwa Te Naa-wi tunaka'oedyuku, tamme ka Te Naa sopedakwadoona. Soo Te Naa te sootuhina tu doodooamu te mayugwekwu.

²Mu sakwa meeoo sokwama numme mu pupua'amu mee. Numme oosapa besa mu matugu. Numme gi haga nemawuna'e ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukudu-matu, numme tuwazoo gi numu nemooagadu. ³Nu gi mu nesootzimana meeoo unakwe, nu meeosoo unakwe nu tubetse besa mu soobedya. Mu ne pupua'amu, ha'oo ka ne nabatsase, toetoo togesoo ne momona. ⁴Numme oo sopedakwatoos mu besa manekese, numme besa mu-koobatoos sokwama. Ewa numme-tamme suda namanekena, pana numme besa mu-koobatoos sokwama.

⁵Numme ka teepu Macedonia mee naneadu-kwi petugase, numme gi manega. Numme ewa nanasuda manegena. Mu numu ne netumoo'oona, numme ewa mu-kwitu soohanena suda mu sokwamakute. ⁶Pana soo Te Naa oosapa tamme nasootukedu sootuha'e. Soo Te Naa ne sootuha'e, ka Titus numme-baa petuse.

7Besa oosoo ka numme-baa petusesoo, soo Titus meeo ne tuukwe'e mu oo nenoyugweno'o. Meno'o ne tuukwe mu ne tubetse pupua'amu mu suda sokwama ka tuma'emukwase, mu yise e sumusooma'yu. Meno'o yise nu besa soonamme.

8-9Nu gi suda soonamme meno'o tooe nu ka mooe'ugasoo suda mu nenuumase sapa, ka mu-matoo tubose. Nu gi haa'noto suda soonamme pana meno'o nu oo sopedakwadoo e tubona suda mu nenuuma gi haa'noto, yise ka suda-makoo mu makodyu. Nu meno'o besa soonamme mu ka Te Naa besa podosoo meadabena tuwazoo. Soo Te Naa suda mu sokwamana petzape ka suda mu tumatugu-kwi, o'no mu ka Te Naa-wi tunaka'oedyuku manekekusoo. Besa mu ka oo manese, numme mu netummatza'e, numme ka mu-matoo tubose, mu yise tunaka'oedyukusoo ka Te Pabe'e-wi maneke. 10Tamme yise suda sokwama ka oo sopedakwadoona ka suda manese, oosoo besa'yoo soo Te Naa te sootuhina te magwetzoikwu. Pana tamme ka suda sokwammana, tamme ka gi te sookwina hee-gana soo suda te sokwammana kadoo te mayugwekwu. 11Mu tuma'emukwana suda mu masoonamme, mu yise ka suda mu manena nanekwahakwuni. Mu yise yabesoo ka suda tumatugudu nesagwikuhoo. Mu oo tzapoonne mu ka gi suda tumatugudu-matu mu ka suda tumatugudu tzasoopedia. 12Nu mu-matoo tubo ka Te Naa-makoo, o'no mu muusoo oo tzapoonne, mu ka besa ne soobedyana. Mu ka e nakabetseana, mu e tzapoonnekute. Nu gi sukwe tubo'o ka suda numu manese.

13Meno'o yise mu besa ne masokwama, mu ka Te Naa besa podo manekese. Soo Titus punno'o mu-matoo besa nuumma numme yise punno'o besa sokwama, ka punowsoo kodyuse. 14Nu ka gisoo mu-kwitu oo tuukwena mu ka Te Naa podo me'a, meno'o mu yise ka Te Naa tzapoonnekute mu ka besa manekese. No'yoona soo hee ka Titus ne tuukwena mu-kwitu togesapa. 15Soo Titus besa mu soobedia mu ka e nakabetseapugana, e oedyukuna ka mumme oo tunetammakupu, ka besa oo matuguna ka oo mu-baa'yoopunne. 16Nu besa soonamme ka besa oosapa mu tumatugu.

8 1Ka mu tunaka'oedyukudu ka Jerusalem mee naneadu-witu mu tummatzikwu-kwitu nu mu tuukwekwu. Mu nananesootuhidu numu Macedonia-witu puu besa nasootuha'e, umu ka hemma tuukepana ka mu nananesootuhidu tummatzina. 2Tooe unu tutuha manepana umu besa sokwama ka tu pupua'amu tummatzina. 3-4Umu ka umusoo tooe gi oo mapua'apana umu ka mu umu tutuha manedu tunaka'oedyukudu sootummatzina, ka teepu Judea mee naneadu-kwitu. 5Numme gi meeo mu netamma. Umu puusoo ka Te Naa soobedia oo tumayohope ne soobedia-wa'ne numme tuwow tumayohokute. 6Numme ka Titus yaa meno'o mu-matoosoo kodyu tuungu. Oosoo ka tu tumasumudoona oo mamakwuhookwu. Oosoo moosoo umu-naga-kwitu tumasumudoo tuungu. 7Mu moosoo oosapa besa tunaka'oedyukute, mu ka Te Naa sopedakwadoo mu ka oo unnepu unu oo nakabetseana. Meno'o yise

mu ka tutuha manedu nanesootuhidu tumasumudookuse gi saa'a nabagapana ka penebetudooe saa'a oetu pebu'a, mu ka numme soobedyana. ⁸Gi nuga tunetamma mu Macedonia-witu numu-kwa'ne'yoo ka Te Pabe'e unu nesoobedyana ka oo unnepu mayohona, ka mu tutuha manedu nanesootuhidu tumasumudookuna, ka mu tummatzina. ⁹Mooasoo mu oo sopedakwadoo ka Te Pabe'e Jesus besa manepunne pana gi hemma tuuge ka Te Naa-baa'yoona, pana Te Pabe'e te soobedyana. Oosoo yise no'oko tu hemma matusookwunise tamme-baa petuse, yow yise tutuha manena nabatsapu tamme-koobato. Oo manese tamme yise besakoo nasootuha'e. ¹⁰Mooasoo sumu tomokapu mu ka mu tumasumudookwu mee unnese, umu sakwa meno'o oo-toogoo namamakwupunne. ¹¹O'no yise no'yoona mu numu mu sopedakwadookwu mu tookwa togesapa unakwe. ¹²Mu ka mu mapu'ana ka tumasumudoo-kwitoo pepu'ana soo Te Naa besa mu-matoo soonamme. Soo Te Naa mu sopedakwadoo ka tutuha mu manepunne. ¹³⁻¹⁴Umu Jerusalem-witu nananesootuhidu meno'o natummatzibu soogwipunne. Mu yise punno'o sumudooe natummatzibu soogwikwu. Umu yise punno'o mu tummatzikwu. Tamme yise nanahoesoo nanatummatzina, yise no'yoona tamme gi tutuugekwu. ¹⁵A nabotugu-kwa'nesoo, "O'no soo Te Naa mu numu makana, mu numu ka moogoo manena, tooe umu ewa tutzobase sapa gi hee penaweyakwe. Pana mu numu huutse'e tutzobadu gi tutuuge."

¹⁶Numme ka Titus besa sooyukwe ka Te Naa oo nesooutuha'e. Soo Titus ewa mu-kwitu soohane numme-wa'ne'yooosoo. ¹⁷Numme ka Titus netutzea mu-baasoo oo nobenge tuunguna, oosoo yise yadada oosoo ka tubetse unu mu-baato soomeapunna. ¹⁸Sumu'yoo tunakabetseadu Te Pabe'e-witu nanesootuhi-kwitu tunedyooedu oo-no'yookwu. Ewa'yooosoo mu tunaka'oedyukudu manatoe ookow numu nesopedakwadoona oo nebesa'yookute. ¹⁹Mu yaatu tunaka'oedyukudu oo netutzease Titus-no mana meakwutu, o'no umu saa'a ka mu tumasumudoona ka Jerusalem-witu puu hanedooa. O'no mu numu ka Te Pabe'e nananesootuhidu, yise oo sopedakwadooda gi numme nummesoo oo hanekwuse.

²⁰Numme gi numu numme tuakwuna petzape ka tummasumudoope ne hanese. ²¹Numme no'oko numu ooka sopedakwadoopunnena petzabena numme ka kaaheno tumatuguna, soo Te Naa mooasoo ne sopedakwadoo. Oonne'yoona numme umuoo unu tunaka'oedyukudu ta'ya.

²²Kumma'yooosoo tunaka'oedyukudu punno'o umu-no. Numme oo netutzea oosoo ewasoo ne tzipoonnekute ka besa'yoona. Oosoo besa tu manena petzape. Oosoo mu-matoo tu meana besa soobedyana. Oosoo ka oo tubetse oedyukuna mu besa manekekwi. ²³Mooasoo mu ka Titus sopedakwatoo, oosoo ka nanesootuhibu numu e tunedyoo'e e tummatza'e, mu sakwa unusoo tunaka'oedyuku mee numme mu soobedyana. Mu tunaka'oedyukudu yaatu no'yoona nanetutzeapu, ka Te Pabe'e-wi nanesootuhibu tunedyooekwudu. Mu numu ka Te Pabe'e nesooutuha'e umuoo tunaka'oedyukudu-koobato.

²⁴Mu sakwa besa mu numu matugu, o'no yise mu tunaka'oedyukudu manatu

tooe ne sopedakwadoona mu tzapoonneku, ka mu numu besa ne soobedyana, numme togesapa ka mu nanana tuukwe'e mu-witu.

9 ¹Ka mu tutuha manedu numu Jerusalem-witu mu tummatzikhuna, nu gi oetu mu nenoyukwena mu-matoo tubo'o. ²Nu moosoo mu sopedakwatoos ka mu tumasumudookwuse, nu ka moosoo mu tunaka'oedyukudu tuukwese. Ka teepu Macedonia mee naneadu-kwitu, mooe'ugasoo manakwanasoo mu mu tutuha manedu tunaka'oedyukudu tumasumudookukwu mee unakwe. Nu ka mu Macedonia-witu tunaka'oedyukudu meeo tuukwena, umu punno'o, ka mu tutuha manedu tunaka'oedyukudu tummatzikhwi. ³Nu umuoo nanana netutzea umu sakwa mooe tumasumudoo. Nu ka mu numu ooka mooe sopedakwatoona petzabena ka kaaheno mu-kwitu e wahana. Nu moosoo mu namamakwupunnena mumme e waha-kwa'nesoo petzape. ⁴Nu gi mu-baa meno'o e petugana petzape ka mu Macedonia-witu tunaka'oedyukudu nu-noko, ka mu tumasumudoona gisoo mu mamakwu. Nu nuusoo namanasookwikwu ka meeo tuukwese nu mu sopedakwatoos mu besa tumatugudu mee nu mu wahase. Mu sumuna punno'o nasookwikwu ka gisoo namamakwupunnena. ⁵Nu mu naana mooe tayakwu nakobenasoo mu sakwa namabetzapepunne ka mu tumasumudoona mooe mamakwupunne, o'no nu ka mu-baa petugase mu saa'a mu tzakeadooda. Mu yise besa sokwamakwu, ka mu hanekuse. O'no gi nu mu nenoyukwedukwa'ne tabuakwu ka mu-baa e petugase.

⁶Yoo manepunne. Tamme ka huutsekoo hemma poee masuase, saa'a tamme huutsekoosoo yasakwu. Pana tamme ka ewow tuboos masuase, saa'a tamme ewow yasakwu. Oosoo manepunne soo numu natugeana u ka nabagana huutsekoo tugease, ka saa'a soo Te Naa huutse'e-ma te sootuhikwu. ⁷Pana tamme ka gi nabagase ka saa'a soo Te Naa besa te sootuhikwu. Mu sakwa no'yoona mu tusooyugwena nakabetsea soo Te Naa besa soonammena mu tugeana petzape, gi mu sukwe tugeana. ⁸Soo Te Naa yise no'oko hemma-ma mu sootuhikwu, mu gi hemma soogwikwusoo, o'no mu ka mu tutuha manedu tummatzikhwi. ⁹Soo Te Naa unnepu meeo nabotugu, "Soo Te Naa ka umu tutuha manedu sootuhikwu. Mu numu oosapa besow oo neyugwekwu ka oo oonnekoo soo Te Naa oosapa tubetse besa'yoo."

¹⁰Soo Te Naa ka tu tupooe-ma te sootuhipunne no'okosoo hemma nadukadu gi te namatuuekute. Soo Te Naa nanabesasoo te sootuhikwu. ¹¹⁻¹³Mu tubetse besakoo nasootuhikwu ka gi nabagana, ka tutuha manedu tummatzise. Mu numu yise ka besa Te Naa sooyugwe, mu mane-koobatoos. Mu ka mu tunaka'oedyukuna tzapoonnekukwu, Te Pabe'e tamme tunetammakupu tumayohona ka besa mu numu matuguna. ¹⁴Umu Jerusalem-witu numu tunaka'oedyukudu mu nemayuna yise mu nanesootuhikute ka besa mu tumasumudookwuse. ¹⁵Numme ka Te Naa besa sooyugwe, ka Te Naa numme sootuha'e ka besa oosapa numme oo tubetse sootuhise gi numu tunenagapu.

10 ¹⁻²Nu ka Te Naa besa podo mu meadabekwuna unu petzape. Ka oo mu manakwe, o'no yise nu gi mu nesagwikute ka mu-baa petugase. O'no nu besa mu matugukwu ka Te Pabe'e-wa'nesoo. Mu meeoo, "Soo Paul besa te matugu ka tamme-baa'yoona, pana ka tu tubokwi unu te nesagwikute ka tamme-kwinga'yoona." Nu punno'o mu-matu nesagwikukwu ka mu-baa petugase mu ka meeoo unnena, "Numme ka numme tu tunedyooena nummesoo gi mayohopana," mee mu unakwe. ³Numme ka teepu-kooba'yoona gi nummesoo ka sutakoo takone-wa'ne'yoo. ⁴Numme gi pooha-ga'yoo, soo Te Naa puusoo unu pooha-ga'yoo unu natzooena. Te Naa pooha-ma numme ka sutakoo matzooekute. ⁵Umu numme netoomoo'oodu gi ha'yooosoo unne-wa'ni, numme ka umu-no yadooana. Numme mu tzapoonnekute umu numu nemooagadu. Numme ka Te Naa pooha-ma mu suda unnedu nematzooekuse, umu Te Pabe'e nakabetseakwu. ⁶Mu ka Te Pabe'e nakabetseana mee ne netamma, o'no mu Te Naa po oowemota meadu makodyukukwu.

⁷Mu tubetse tunaka'oedyukudu paba nane'yugwe. Mu ne sopedakwatoos numme unu tunaka'oedyukute ka Te Pabe'e-wi. Numme mooe'ugasoo ka Te Pabe'e-witu mu tuukwena soo Te Pabe'e tu pooha-matu-ma e sootuhise nu mu tunedyooe, nu yise gi sukwe nana'unakwe. Soo Te Pabe'e meeoo e netamma nu mu tunedyooena mu netummatza'e. ⁸Nu gi oo nasookwa'e ekow mumme e tuukwena. ⁹Pana nu gi e tubo-wi mumme e nesuana petzape. ¹⁰Mu-nagatu meeoo e netamma, "Oosoo Paul ka tubona, oo unnena unu natzoo'e, pana ka numme-baa'yoona oo unnena gi hee." ¹¹Pana gi! Mu ka sutakoo gi ma'wuna, nu ka mu-baa'yoona nu mu ohobu nematugukwu ka e tubo-kwa'nesoo.

¹²⁻¹³Susumudu nanesootuhibu numu tunedyooedu mee naneyugwedu moosoo mu-baa petugapu, mu nemooagadu meeoo mu netamma, "Numme ka Paul oonakwa besa'yoo. Numme tubetse besa Te Pabe'e yadooawabena." Tooe umu, "Numme unu sokwamadu," mee mu nana'unnepana, mu gi unu sokwama. Gi too ka Te Naa-wa'ne'yooosoo tusooyugwedu. Umuoo gi ka Te Naa yadooawabena, gi mu-matoo natayadu. Umu numu sukwe nemooagamodu. Numme Timothy-no gi umu-wa'ne'yoo. ¹⁴Numme ka Te Pabe'e-witu mu mooe tuukwe'e, ka Te Naa besa pooha-toohakwi. Oosapa numme nanesootuhibu numu tunedyooemo, yow numme mooe'ugasoo ka Te Pabe'e-witu numu tunedyooekwudu. ¹⁵Numme mu oedyukuna mu unusoo tunaka'oedyukukwu tubetse besakoo mu nakasopedakwatoos-kwitoos tooe. O'no yise numme mu numu mu-kwingadutusoo tuukwemokwu ka Te Pabe'e-witu. ¹⁶Numme numu tunedyookwu ka gisoo Te Pabe'e-witu nakadu, gi ka kumma'akoosoo numu manena-ma nana'unnena. ¹⁷⁻¹⁸Soo Te Pabe'e ka tamme-ma nana'unnese oosoo yisetu, pana tamme ka tammesoo nana'unnese, oosoo gi hee. Tamme sakwa Te Pabe'e-matoo suu'mu nanetzakwiya'e.

11 ¹Mu sakwa e nakapunne gi haa'nokosoo nusoo-nawitu mu tuukwe. ²Nu ka Te Pabe'e-witu mu tuukwese, nu yise ka mu besa'yookwuna petzape mu ka oo-matoo meakwuse, soo Te Naa punno'o. Mu sakwa oosapa gi tootsaba-gana ka Te Naa-baa petuga. ³Ka nagutza mooe'ugasoo soo Suta'yoo togogwa ka mooe namadabuepu mogo'ne, Eve mee naneadu, nemooagapu. Soo Suta'yoo sumuna ka Te Naa besa po oe'moota mu yugwe. ⁴⁻¹⁵Mu oosapa ka mumme nemooagadu besa nakabetsea umu kumma'akoosoo Te Pabe'e-witu te tuukwekwu, kumma'akoosoo poohabe, tooetoo kumma'akoosoo na'unnedu ka Te Naa-ma'yoo kemmadu mee unnena. Umuoo numu mee unnena, "Numme yow ka Te Naa tubetse nanayadooawabe," pana umuoo gi. Umu numu nemooaga, sukweapu Te Naa yadooawabe mee naneyugwena. Oosoo Suta'yoo numu nemooagadu mee naneadu punno'o mee nane'yugwe, Te Naa tummatzidu mu toha kakasa-ga'yoo mee'e, oonne'yoona umu numu Sutakoo nakabetseadu. Umu numme-wa'nesoo, manakwe mee nane'yugwe. Pana gi toge manakwe, mu tunemooagana umu-matooosoo kodyukwu. Gi saa'a umu-ma nakatzabepana. Nu punno'o besa'yoo gi umuoo numu-wa'ne. Nu sumuna gi besa hemma nemadabuewunudu, pana nu oo sopedakwadoo ka pukwitu e nehanena. Numme moosoo ekow mu tzapoonnekute. Mu meeoo, nu Paul ka sumuna ma'emukwa. Nu ka gi mu tunekwina ka mu nanesootuhi tunedyoena. Susumudu mu-matoo e nesootzemana mee unakwe, "Soo Paul tookwa gi ka Te Naa Besa Pooha-toohakwi te tunedyooe, oonne'yoona oosoo gi te tunekwa'e tooe ka nanesootuhibu te tunedyooepana." Oosoo togesapa nu gi hemma nuusoo hee-ga'yoo, nu ka nuusoo nakoobattoo manena. Nu ka mu kukumma'akoosoo tunaka'oedyukudu hemma natuungu, nu ka gi mumme nuka tummatzikwuna petzabena. O'no sakwa nu mu netummatzi gi suda mu nesokwama. Mu tunaka'oedyukudu ka teepu Macedonia-wi'yoona tu tumasumudoopu nu-baa hanepetu. Gi haga mumme teepu Achaia mee naneadu-koobatu mee unne-wa'ne'yoo nu hemma mu-makoo hane. Mu sumuna meeoo sokwama, "Soo Paul gi te petzabedu-kwa'ne, oosoo puu gi te tunekwa'e." Pana gi! Nu unu mu soobedya. Te Naa e sopedakwadoo nu mu soobedya. Nu oosapa mu tuukwenokwu, nu kaaheno manenokwu nu ka mu sootzapoonnekuna umu suta'yoo yadooawabe gi nu-kwa'ne'yoo. Umu puu oosapa hemma mu-makoo natuunguyakwe, pana nu gi hemma mu natuungudu.

¹⁶Mu sakwa gi meeoo e netammapana, "Soo Paul gi soonamme," pana mu sakwa e nakapunne, o'no nu mu tuukwekwu, nu besa'yoo gi ka mu susumudu-kwa'ne'yoosoo. ¹⁷Nu tookwa ne'emukwa ka nana'unnena soo Te Pabe'e Pooha puu gi meeoo na'unakwe. ¹⁸Pana yise umu Suta'yoo nayadooawabe puu nana'unakwe numu-wa'nesoo, nu sakwa nuusoo nawitu gi haa'noto wahahoo. ¹⁹Mu oosapa mumme nemooagadu nakabetse'a mu ka unu sokwama mee nanatukwena. ²⁰Tooe umu suda mu matuguse sapa, umu mu nemooagana, gi mu heesoobedya, pana mu tooesoo mu nakabetsea. ²¹Mu sumuna meeoo sokwama numme sakwa umu-wa'nesoo nidyapu. Pana gi! Nu gi nidyupu. Nu umu mu nemooagadu oonakwa besa'yoo. ²²Umu naana'unnena, "Numme tubetse Jew

numu Abraham-ma'yoona suaketu.” Nu punno'o Jew numu, umu-wa'nesoo. Nu punno'o togesapa Abraham-ma'yoona suaketu. ²³Umu meeoo naneyugwe, “Numme ka Te Pabe'e besa yadooawabe.” Nu punno'o yadooawabe oonakwasoo besa'yoo. (Nu tookwa gi besa tusooyukwe ka meeoo unnena.) Nu umuoo oonakwasoo nanesootuhibu numu tunedyooe. Nu ewasoo nakwutumapu unu nuupageta, ewasoo natsasoopeya, ya'e sakwa mee nasoobedyana ka Te Pabe'e-koobato. ²⁴Manege tooe mu Jew numu tubetse unutse'e tooe e wupageta. ²⁵Pahe tooe mu Roman numu punno'o hoope-ma e moomoodyakwe, sumu tupe-ma e tatapagetu. Pahe tooe soo e sake patatzopapunne, nu yise sumu tabeno, sumu togano, ka baa-kooba patadyotsenummeyakwe. ²⁶Nu oosapa manatooe nummenummedu. Nu sakwa sumuna batadya'e, mu tuduhadu sumuna e wutzagakwu. Umu nugasoo nanumu mu Jew numu sakwa sumuna e batsapu. Mu gi Jew numu punno'o. Tooe hano'yoona tooe uga sumuna nu nabatsapu mana tubewabe-kwitoo, tooetoo mana baa-koobato tuwazoo ka Te Pabe'e-koobato. Umu tunaka'oedyukudu mee naneyugwedu punno'o e woho'ne. ²⁷Nu ewasoo gi uwedu ka ewa hemma howyugweduna. Nu tsuayaena unu budya'e ka ewasoo gi tukapu-gana. Ewasoo nu too'e sudya'eyakwe ka gi ewow naga'apu-gana. ²⁸Pana nu yise no'oko mu tunaka'oedyukudu manatu tooe mooe soohaneyakwe. ²⁹Nu umu gisoo unu tunaka'oedyukudu-kwitu soohane. Umu tuma'emukwadu-kwitu tuwazoo nu soohane.

³⁰Ka nana'unnena nu sakwa nana'unne ka gi natzooena. ³¹Soo Te Naa oo sopedakwatoo ka gi e esaya'edu. Oosoo ka Te Pabe'e Naa, tamme sakwa oosapa meeoo unneyi, “Te Naa tubetse besa'yoo.” ³²Nu ka Damascus-wi'yoona soo numu^a moohedu ka tupe koodea natzakwonakwi umu e hooawi tuungu. ³³Pana soo Te Naa e magwetzoi, nu ka tupe koodea-wi'yoona kawona-kwikoo natzakweku, o'no namatzatzeboa.

12 ¹Oosoo gi hemma tummatza'e soo numu nana'unnena, pana nu mu tuukwenokwu e tuusobedya-witu, e nosepu-witu ka Te Pabe'e-makoo. ²Ewasoo tomogapu e nosepu nu toogooatoo nabika Te Naa-matoo. ³Sumunaga e moogooa suu'mu mea, howga nagutza e tookoo punno'o, nu gi oo sopedakwatoo, Te Naa suu'mu. ⁴Onona nu nanabesow hemma poonne gi hownnekoo oo waha-wa'ne'yoo ka Te Naa meeoo nuka netamma. ⁵Nu ewa hemma mesoo wahapana, nu sakwa gi oo-ma nana'unnepana. Nu sakwa ka nugasoo gi natzooena waha. ⁶Tooe nu nuusoo nawitu mu tuukwese, nu gi mu nemooga, nu ka kaaheno nawitu wahana. Nu gi hemma e nose-witu mu tuukwe, nu ka gisoo nana'unnena.

⁷Nu hemma nagea nuka matzamakwudu tonobe numu tookoo wuma-kwa'ne. Soo Suta'yoo oo e matabue. O'no nu hee mee nasooyugwe, tooe nu besa nosepu-gase sapa. ⁸Pahe tooe nu ka Te Pabe'e-matoo nanesootuhiyakwe oo too'e nematzagakwunina. ⁹Pana soo Te Pabe'e meeoo e netammayakwe, “U ka tu'oebuna nasootuhipu, o'no u gi numu oonakwa

besa nasooyugwedu.” Nu oo besa'yookute ka nuka u tuoeba-makapu, o'no nu gi paba nasooyugwe. Nu sakwa unusoo nana'unne ka gi e natzoee-ma, o'no soo Te Naa pooha unusoo nu-naga'yookwu. ¹⁰ Ooonne'yoona nu besa soonamme, tooe mu numu e tumoo'oopana. Nu besa soonamme, tooe ka mu numu nuka nesootzemapana, nu ka nuusoo sopedakwadoo o soo Te Naa ka Te Pabe'e-no oosapa nu-no'yookwu gi e matusookwuna'e.

¹¹ Uune! Nasootzamedu-wa'ne, nu tabu'a ka nawitu wahana. Mu sakwa mu numu tuukwe nu togesapa Te Naa nayadooawabe. ¹² Nu mu tzapoonnekute nu togesapa Te Naa nayadooawabe, nu ka nanasookwugi tumadise, ka Te Naa Besa Pooha-toohakwi. Tooe hee suta'yoo nu-tamme kemmapu nu oosapa gi nanasookwugi. ¹³ Mu punno'o nasootuhi ka mu susumudu tunaka'oedyukudu-kwa'ne besa nasootuhi pana mumme nu gi oe tunnekwa'e. Ooonne'yoopana mu ka sumuna ne nesagwa'ekute ka oo ne manakwe, mu suda ne matuku.

¹⁴ Pudusoo nu mu-baa petugakwu. Numme moosoo waha mu-baa nobengeyakwe, e-no yise pahe manekwu ka mu-baa ne nobengekwuna. Pana numme gi mu tunnekwa'e. Numme ka Te Naa besa podo mu meakwuna suu'mu soogwa'epunne. Mu dooake puu gi ka tu naanapua'amu tummatzi pana mu naanapua'amu tu dooamu oosapa tummatzi. Mu puu nuga dooamu-wa'nesoo nuumma. ¹⁵ Nu besa soonammena tooe hownnekoo tooe mu tummatzino'o, o'no mu namagwetzoi kwu. Meeoo nuumma, nu nana'unusoo mu soobedyakena pana mu gi e petsabedu-kwa'ne manakwe. Mu sakwa unusoo e soobedyana besa. ¹⁶ Mu meeoo e sooyugwe, “Too'e soo Paul gi ne natumanakakuna natuungupana oosoo ne watze wumooaga.” Pana gi! ¹⁷ Mu ne tutayayina punno'o gi ne natumanakaku tuungu. ¹⁸ Soo Titus ka sumuoo tunaka'oedyukudu puno'yoodu-no puu gi ne natumunagaku tuungu. Umu nu-kwa'nesoo gi hemma natuungu.

¹⁹ Nu gi mu-kobena'yoona numme-koobatoosoo yadooana meeoo unakwe. Numme meeoo mu tuukwe'e soo Te Naa ka oo sopedakwatoona numme kaaheno'yoo. Ka Te Pabe'e pooha-toohakwi numme meeoo mu tuukwe. Numme mu tummatzina meeoo unakwe, o'no yise mu nanatummatzina ka Te Naa besa podo oosapa meakwu. ²⁰ Ka mu-baa e petugase mu sumuna gisoo besa manepunnekwu. Mu sumuna nanano togesoo nanaha'a, nanakwohonena, nanasutakuna, mu suu'mu mee nasooyugwena, nananewohonena, nananesootzemana, sumuna gi nanano'yoona. ²¹ Sumuna mu-matu togesoo gisoo nanekwaha ka nanasuda manekese sapa. Nu gi oo mu manekwuna petzape. Nu sumuna suda mu-ma nuummakwu ka mu ooonnekoo.

13 ¹⁻² Nu saa'a mu tunetammakudooa. Moosoo nu mu tuukwepu ka nakwi mu-baa'yoona, mu sakwa yise gi suda manepana. Ka penakwa mu-baa petugase, nu mu nemadabuekwu a nabotugu-kwa'nesoo, “Ka waahoo numu suda tumatuguna poonnedusoo nawa'nesoo mu unnesesoo nu mu nemadabuekwu,” mee nu mu too'e tuukwe. ³ Meno'o yise nu ookowsoo mu tuukwekwusoo, nu mu-naga-kwitu nesagwikukwu mu tuma'emukwadu, o'no mu e sopedakwadoo nu ka Te Pabe'e Pooha-toohakwi

yadooana mee unakwe. Soo Te Pabe'e unu pooha-ga'yoo gi namatzoeku-wa'ne'yoo. ⁴Oosoo gi natzoedu-kwa'ne nanasoobedya nabatsase, pana soo Te Naa Pooha yise ka oo ya'ese oo mayodake. Numme punno'o gi how mane-wa'ne tabu'a, oo-wa'nesoo. Numme ka mu-baa petugase, numme ka Te Naa pooha-toohakwi ka Te Pabe'e-wa'nesoo, ka Te Naa-tamme mu neyugwekwu.

⁵Mu nuga manena nesootzemadyakwe, mu sakwa mummiesoo manena soomayumo. How'oo haa'a mu togesapa Te Pabe'e naka'oedyukudu? Mu sakwa muusoo ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukudu sopedakwatoo, sumuna too mu gi. ⁶Numme ka Te Pabe'e-witu mu tuukwepu oonne'yoona mu ne sopedakwadoo petugakwu ka Te Pabe'e tubetse nayadooawabena. ⁷Numme ka Te Naa-matoo mu nanesootuhiku mu gi suda tumatugupana, numme ka besa mu manekwuna petzape tooe hayoo mumme mu netamma sapa. ⁸Numme ka Te Naa besa podo mu meanona petzape. ⁹O'no numme besa sokwamakwu ka besa mu tumatuguna, besa Te Naa mu oedyukute. Numme ka Te Naa besa podo mu meakwunasoo petzape tooe mu gi maawa'ne'yoo mee numme mu soobedya sapa. Numme mu nanesootuhikute mu sakwa besasoo. ¹⁰Nu meno'o mu-matoo tubo'o, o'no nu saa'a ka mu-baa petugase nu gi unu mu nesagwikukwu. Soo Te Naa Tu Pooha-matu-ma e sootuhi mumme e tummatzi tuunguna.

¹¹E nanumu, mu sakwa besa sokwamana, mu sakwa e nakabetsease ka Te Naa besa po-witoosoo kodyu. Mu sakwa mu sokwamana sumusoo mayugwese, o'no soo Te Naa mu-no'yookwu. Soo Te Naa ka te matabuepuna, oonne'yoona te soobedya. ¹²Mu ka nanapua'amudoosesoo, o'no mu nanano'yookwu.

¹³No'yoona mu yaatuoo tunaka'oedyukudu oosapa mu nemaya. ¹⁴Numme meeo mu nanesootuhikute soo Te Pabe'e Jesus mu sootuhina soo Te Naa besa nanasoobedya mu matabuena mu no'yoona ka Te Naa Besa Pooha-toohakwi sumusoo manepunne.